

Terugblik Congres Peel Duurzaam Gezond

25 oktober 2023

Vanuit Peel Duurzaam Gezond, een netwerk van zorginstellingen, gemeenten, zorgverzekeraar en burgerinitiatieven, is de afgelopen periode veel werk verzet om de basis te leggen voor een domeinoverstijgende aanpak en impactvolle transformatie van zorg in de regio. Dit in het licht van het Integraal Zorgakkoord en het Gezond en Actief Leven Akkoord.

Het aantal zorgvragers zal de komende jaren alleen maar stijgen en we hebben simpelweg de mensen niet om zorg te blijven leveren zoals we gewend waren. Na het eerste Peelcongres, gehouden in mei 2022, was het wel duidelijk: Er moet wat gaan veranderen in de zorg en ondersteuning voor kwetsbare mensen. De volgende stap is het vertalen van het regiobeeld in een concrete samenwerkingsagenda. Het belang om die regionale agenda met bewoners uit te voeren is groot. Input en betrokkenheid van bewoners leiden tot een betere agenda, groter draagvlak voor veranderingen, gevoel van eigenaarschap bij de problematiek en daarmee voor meer legitimiteit.

Om die reden is aan de Koepel Zorgcoöperaties Zuid Nederland gevraagd om tijdens het tweede Peelcongres, rondetafelgesprekken te organiseren. De Koepel bestaat uit een netwerk van lokale en regionale burgerinitiatieven, zorg- en dorpscoöperaties in Noord-Brabant en heeft ruime kennis en ervaring over verbinding tussen welzijn en zorg en de samenwerking tussen formele en informele netwerken.

Het programma

Het congres bestond uit de volgende onderdelen

- Inleiding over het integraal zorgakkoord en het gezond en actief leven akkoord door Peel Duurzaam
- Lezing over Burgerparticipatie door Martijn van der Steen van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving
- Workshops met rondetafelgesprekken over het samenspel tussen burgers en de formele zorg: hoe doen we dat? Vier workshops waren ingedeeld op gemeenten/deelgebieden in de Peelregio. De vijfde workshop is gericht op bestuurders en beslaat het hele werkgebied van Helmond/de Peel.

Het onderwerp van de workshops: burgerparticipatie en zorg in de Peel. De workshops stonden in het teken van de volgende drie vragen:

- Wat wil jij in jouw gemeente bereiken als het gaat over burgerparticipatie?
- Hoe vinden formele en informele zorgverleners elkaar?
- Hoe ga jij ervoor zorgen dat wat je wilt ook echt gaat bereiken?

Een volle zaal met deelnemers tijdens het tweede Peelcongres

Conclusie

Alle partijen hebben elkaar nodig om te komen tot een samenleving van zorgzame gemeenschappen waarin 'omzien naar elkaar' gewoon is. Dit vraagt een domeinoverstijgende samenwerking en een beweging van individu naar collectief, van medisch naar maatschappelijk, van zorg naar gezondheid en van controle naar ruimte.

Die beweging is al volop gaande; inwoners en burgerinitiatieven werken hier al aan. En zij kunnen een heleboel zelf maar zij kunnen het niet alleen. Zij willen graag de krachten bundelen met professionele organisaties en nodigen deze uit om samen te werken, zich meer naar buiten te richten en lokaal met inwoners en initiatieven in gesprek te gaan

Want inwoners helpen graag en vaak hebben de inwonersinitiatieven integrale oplossingen gevonden die organisaties wel willen, maar vaak niet vanuit het eigen domein niet voor elkaar krijgen. Er werd in de workshops gewezen op het zogenaamde "altruïsme- overschot": mensen helpen graag en zoeken naar betekenisgeving. Er voor elkaar kunnen zijn, geeft betekenis aan het leven.

Al doende ontdekten en ervoeren de aanwezigen tijdens de rondetafelgesprekken de meerwaarde van gelijkwaardige samenwerking, dat burgerparticipatie meer is dan inspraak en dat informele zorg geen verlengstuk is van de formele zorg. Als je burgers vraagt jou te helpen stel je professionele zorg voorop. Het is juist andersom; het gewone leven en de informele hulp is het startpunt. De formele zorg vult aan wat nog nodig is. Dit vraagt om ultieme flexibiliteit van organisaties. Om te kunnen bieden wat familie, de wijk of het dorp zelf niet kan, zal je je als organisaties veel meer zoals de leefwereld zelf moeten organiseren.

Het structureel vormgeven van "omzien naar elkaar" kan de zorg redden. Het is niet de enige oplossing, maar het is wel een noodzakelijk en fundamenteel onderdeel. Hoe doe je dat? Vooral door lokaal aan te sluiten en samen te onderzoeken wat wel en wat niet werkt in én buiten het systeem. Dat betekent dat de gelijkwaardige samenwerking tussen formele- en informele zorgverleners en bewonersinitiatieven lokaal georganiseerd kan worden om al doende te bouwen aan de toekomstbestendige zorg. Met burgers als coproductent van zorg en welzijn.

Bekijk in de bijlagen de resultaten per workshop!

BESTUURDERS VAN HET GEHELE WERKGEBIED

LAARBEK

HELMOND

DEURNE/GEMERT-BAKEL

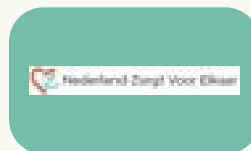
ASTEN-SOMEREN

Hoe verder

De volgende stap is het vertalen van de uitdagingen op basis van het regiobeeld in een concrete samenwerkingsagenda. Wat gaan we doen om de uitdagingen het hoofd te bieden en hoe gaan we dat doen.

Tijdens het tweede Peelcongres is afgesproken om vanuit gelijkwaardigheid een plan van aanpak te maken om van denken naar doen te komen. De Koepel van Zorgcoöperaties zal daarvoor binnen Peel Duurzaam Gezond, in het kader van de programmalijn Zingeving en eigen regie, het initiatief nemen.

De inhoud van het Peelcongres werd georganiseerd met medewerking van:

Onder leiding van Wim van Hest, bestuurslid van Nederland Zorgt voor Elkaar

Wat willen we bereiken?

- Een toegankelijke toekomstbestendige zorg
- Van denken naar doen: Niet alleen blijven doen wat we al deden. Het zorginfarcit is er nu al en zal alleen maar intenser worden. We zullen breder moeten kijken dan alleen de zorg: domeinoverstijgende samenwerking en een beweging van individu naar collectief, van medisch naar maatschappelijk, van zorg naar gezondheid en van controle naar ruimte.
- De gezamenlijke inzet van inwoners is een noodzakelijk onderdeel van de toekomstige zorg. Hoe gaan we die burgerkracht mobiliseren? Hoe gaan we het samen doen?

Te nemen drempels

- Met meer van hetzelfde en aanpassingen binnen het systeem alleen redden we het niet
- Burgerkracht/omzien naar elkaar is noodzakelijk maar gaat niet vanzelf
- Veranderen vraagt veel van de professionele zorg en ondersteuning, én van de inwoners. Het vraagt van zorg- en welzijnsorganisaties om na te denken wat de toekomst van de eigen organisatie vraagt en hoe je het anders kan gaan doen
- Veranderen is lastig in een tijd van personeelstekorten en een groot personeelsverloop
- Zijn inwoners zich wel voldoende bewust dat zorg niet op afroep beschikbaar meer is en zijn mensen bereid weten en bereid zijn om meer voor elkaar te zorgen?

Hoe gaan we dit doen?

Urgentie is het sleutelwoord: de noodzaak is groot om het echt anders te gaan doen. Er wordt een pleidooi gehouden om niet te spreken in termen van “moeten”. Mensen zetten dan hun hakken in het zand. Beter is het om mensen uit te nodigen en te vragen om mee te doen. Dat geldt voor zowel de formele als de informele zorg. “Omzien naar elkaar” kan op de meeste plekken ontstaan maar is niet af te dwingen. In het rondetafelgesprek worden een aantal aspecten genoemd die helpend zijn en kansen bieden:

- Het helpt dat de mens in wezen sociaal en hulpvaardig is;
- Betrek iedereen: niet alleen ouderen maar ook jongeren en jongvolwassenen;
- In de Peel zijn al vele burgerinitiatieven actief. Als (zorg)organisaties deze beter leren kennen dan is dat al een eerste stap naar samenwerken aan zorgzame gemeenschappen;
- Gemeenten en welzijn kunnen fungeren als smeermiddel tussen inwoners, hun initiatieven en de formele zorg;
- In de voordracht van Martijn van der Steen wordt informele zorg beschouwd als aanvulling op de formele zorg. Het helpt als we dit omdraaien: formele zorg vult de informele zorg aan. Dat kan per wijk/dorp verschillen en vraagt flexibiliteit en aanpassingsvermogen van de professionele organisaties;
- Gelijkwaardige positie van inwoners en hun initiatieven;
- Het organiseren van solidariteit begint met de vraag “wat heb je nodig?” En dan niet zozeer vanuit individuele vragen, maar vanuit en voor het collectief van de inwoners die omzien naar elkaar. Het is van belang dat professionele organisaties daarover praten met de initiatieven en de initiatieven steunen en helpen bij het mogelijk maken van ideeën. Dit kan met kennis, netwerk, maar ook heel praktisch door ruimte aan te beiden om bij elkaar te komen. Geef vertrouwen, fouten maken mag, val burgers niet nodeloos lastig met aspecten van de systeemwereld. En waak ervoor dat de professionals de boel overnemen;
- De zorg kan dit niet alleen. Het gaat om een verbouwing van de samenleving. Dorpsraden, buurtverenigingen, woningbouwcorporaties, sportverenigingen en culturele instellingen kunnen hierbij betekenisvol aan bijdragen.
- Het “samen doen” begint met de vraag aan inwoners om mee te denken en mee te helpen en als professional vanuit gelijkwaardigheid met de inwoners te spreken.

Conclusie

In het toekomstig speelveld zijn zorgzame gemeenschappen met mensen die omzien naar elkaar, noodzakelijk. Dit vraagt van organisaties om de blik naar buiten te richten, de boel open te gooien en in gesprek te gaan met de inwonersinitiatieven. Dit vanuit de ambitie om samen te ervaren en te onderzoeken wat wel en wat niet werkt in de praktijk.

Hoe verder

We gaan, vanuit gelijkwaardigheid, in een nader te bepalen setting spreken over wat een volgende stap is, wat dat betekent voor de formele en informele partijen, wie wat doet en wat wel en niet gaat werken. De Koepel van Zorgcoöperaties zal daarvoor binnen Peel Duurzaam Gezond, het initiatief nemen voor een plan om van denken naar doen te komen.

Rondetafelgesprek gemeente Laarbeek

Onder leiding van Chantalle van de Kerkhof van Zorgbelang Brabant Zeeland in opdracht van Koepel van Zorgcoöperaties Zuid Nederland

Terugblik op de inleiding van de RVS

Ging volgens de workshopdeelnemers veel over sturen vanuit organisaties. De start is de zorgvrager en de inwoner. Doe het samen als gemeenschap. Het onderwerp preventie en voorkomen van zorgvragen ontbrak. Informele zorg is geen verlengstuk. De vraag is: hoe kunnen informeel en formeel beter samenwerken en hoe kan formele zorg aansluiten bij informele hulp?

Wat wil jij in jouw gemeente bereiken als het gaat over burgerparticipatie?

- Waardering voor inwonersinitiatieven
- Promoten van activerend huisbezoek door de gemeente
- Vormgeven van jongerenparticipatie
- Inwoners meer regie
- Werken aan preventie
- Alle lagen van de bevolking betrekken
- Rol van huisartsen: minder medicaliseren
- Toegankelijke en laagdrempelige gemeente
- Inwoners die zich gehoord en gezien voelen
- Grotere bekendheid visie Laarbeek
- De gemeente moet aangeven wat ze wel en niet doet
- Driehoek gemeente-informele zorg-formele zorg: rollen definiëren

Hoe vinden formele en informele zorgverleners elkaar?

- Door groter bewustzijn en gevoel van urgentie bij jong en oud.
- Samen zorgen voor meer ontmoeting en gemeenschapskracht: goede ervaringen en mooie verhalen delen. Op buurtniveau. Als mensen elkaar kennen is de kans groter dat ze elkaar gaan helpen en voor elkaar gaan zorgen.
- Aansluiten bij de energie die er al is. Eigen initiatieven zijn waardevol door sterk. Intrinsieke motivatie. Ondersteunen en opschalen kan als de mensen er zelf om vragen.
- Ontzorg de mantelzorgers.
- Zichtbaarheid initiatieven vergroten.
- Netwerk-werk in beeld brengen.
- Goede inbedding en professionele ondersteuning.

Wat ga je zelf doen (of anders doen) om je doel te bereiken?

- Successen delen/blijven vertellen (olievlek werking)
- Buren beter leren kennen
- Gezamenlijke visie delen
- Als gemeente meer om advies vragen bij inwoners en initiatieven
- Kleine initiatieven aandacht geven
- Commitment/dezelfde taal
- Ontmoeten in eigen omgeving concretiseren
- Tot Uw Dienst en de gemeente gaan in gesprek om samenwerking/aanbod te verduurzamen.
- Gemeenschappelijk commitment (dezelfde taal, vinden we hetzelfde?)

- Gemeenschapskracht ondersteunt de gemeente bij uitdaging die ze hebben
- Positieve verhalen delen vanuit het kleine
- Symposium gemeenschapskracht Mariahout organiseren

Rondetafelgesprek Helmond

Onder leiding van Judith Somers van Zorgbelang Brabant Zeeland in opdracht van Koepel van Zorgcoöperaties Zuid Nederland

Wat wil jij in jouw gemeente bereiken als het gaat over burgerparticipatie?

- Gelijkwaardige, kleinschalige samenwerking tussen inwoners en organisaties op basis van vertrouwen, zodat inwoners zich gehoord voelen
- Vanuit burgerinitiatieven ontmoetingsplekken mogelijk maken en zo bewustwording creëren om naar elkaar om te zien.

Hoe vinden formele en informele zorgverleners elkaar?

- Creëren van ontmoetingsplekken en -momenten waarbij aandacht is voor kwaliteiten en passies en waarbij de formele zorg zichtbaar is, kennis wil delen en aansluit bij het informele netwerk.

Wat ga je zelf doen(of anders doen) om je doel te bereiken?

- Komen tot een daadwerkelijk gezamenlijk intrinsiek gedragen doel, vraaggericht
- Overheid en formele organisaties: lef tonen en uit de systeemwereld, in de leefwereld stappen
- Vertrouwen hebben en geven aan inwonersinitiatieven

Rondetafelgesprek gemeente Deurne en Gemert-Bakel

Onder leiding van Lieke Hesemans van Zorgbelang Brabant Zeeland in opdracht van Koepel van Zorgcoöperaties Zuid Nederland

Wat wil jij in jouw gemeente bereiken als het gaat over burgerparticipatie?

- Van een gemeentelijke agenda die leidend is naar overheidsparticipatie waar de gemeente aansluit bij de maatschappelijke behoeften en burgers en inwonersinitiatieven steunt. Gemeente en inwoners zijn werelden die botsen en waar inwoners in vastlopen. Dit doodt de motivatie van de burgerhulpverlener.
- Een systeem dat minder denkt vanuit geld en procedures naar een systeem dat vraagt en luistert naar wat burgers en initiatieven nodig hebben en aansluit op de leefwereld
- Burger- en overheidsparticipatie op basis van gelijkwaardigheid
- Versterken van de dorpsondersteuner. Deze heeft een cruciale rol in verbinden inwoners/initiatieven/professionals

Hoe vinden formele en informele zorgverleners elkaar?

Dit is een zoektocht. De formele zorg werkt vanuit regels en procedures, de informele zorg volgens eigen ongeschreven regels. Het is erg persoons afhankelijk: de ene hulpverleners doet wat nodig is. Anderen doen alleen wat voorgeschreven is. Informele zorg is inmiddels een hulpmiddel geworden om de formele zorg uit de nood te helpen. Het zou andersom moeten zijn. Met aandacht voor belastbaarheid mantelzorgers, woonvormen (mantelzorgwoningen en woonvormen met verschillende leeftijden), ontmoetingsmogelijkheden (samen eten, samen koffie drinken voorkomt eenzaamheid) en Buurtapps (waar mensen elkaar makkelijk iets kunnen vragen, bijv. kan iemand mij naar het ziekenhuis brengen of helpen met de tuin). Gemeente kan vrijwilligers beter faciliteren.

Informele zorg is breder dan alleen de mantelzorger die hulp verleent. Het is ook:

- De professional die contact maakt, een praatje maakt, een stukje loopt met iemand. Dus de tijd neemt voor niet alleen de vakkundige taken

- Samen de rollen verdelen en doen wat nodig is. Professional moet aan regels voldoen en is bekwaam. Familie naaste mag soms wel verantwoordelijkheden overnemen (bijv. paracetamol geven, eten geven, steunkousen aantrekken) maar een vrijwilliger/buurtgenoot mag dit niet. Dat kan anders.
- Professional die het sociaal netwerk van inwoners sneller betreft. Niet alleen familie maar ook burens/vereniging, vrienden.
- De gemeenschap zelf waar mensen zichzelf de vraag stellen: wat kan ik zelf bijdragen aan mijn leefomgeving (mindset).

Wat ga je zelf doen (of anders doen) om je doel te bereiken?

- Uitgaan van hetgeen zorgvrager nodig heeft
- Regelgeving formele/informele zorg soepeler maken; meer samenwerking, los van regels
- Meer trots en vitaliteit: mensen laten nadenken over hun eigen bijdrage aan de maatschappij
- Out of the box werken/doe wat nodig is
- Woon-zorglocatie Ruijsbergen: meer samenwerking verschillende vleugels, met de wijk en met vrijwilligers
- Ziekenhuis dichtbij de mens, invloed cliëntenraad op invoering IZA-plannen
- Nieuwsbrieven (zorgcoöperatie) en App-groepen

Inwonersinitiatieven doen al veel:

- de zorgcoöperatie Gemert-Bakel waar sociale netwerken van inwoners ontstaan, zelfhulpgroepen (zorg) zijn en gewerkt wordt aan zorg in de breedte vanuit positieve gezondheid (mentaal, dagelijks leven etc.)
- Dorpscoöperatie Helenaveen, AED, 23 vrijwilligers, kind EHBO, thema-avonden (dementie, euthanasie). In 2024 aan de slag met welkomstgroep, ouderenconsulent en een jongeren consulent.

Rondetafelgesprek Asten-Someren

Onder leiding van Ivonne Berkens van Zorgbelang Brabant Zeeland in opdracht van Koepel van Zorgcoöperaties Zuid Nederland

Wat wil jij in jouw gemeente bereiken als het gaat over burgerparticipatie?

- Gelijkwaardige, kleinschalige samenwerking tussen inwoners en organisaties op basis van vertrouwen, zodat inwoners zich gehoord voelen
- Rol wijk/sociale teams en burgerparticipatie daarbij formele en informele zorg
- Professionals moeten niet bepalen wat burger nodig heeft
- Goede samenwerking en uitgaan wat persoon nodig heeft
- Verbinding maken tussen mensen
- Mee blijven doen ook als je ouder bent of een 'probleem' hebt
- Bekendheid sociale kaart + initiatieven
- Sociale zorg moet voor iedere inwoner gelijk zijn onafhankelijk van gemeente waar je woont.

Hoe vinden formele en informele zorgverleners elkaar?

- Vraagt zorgverleners die open staan voor informele zorg en deskundigheid
- Mensen die hun grenzen kennen en los durven laten en samen doen op basis van gelijkwaardigheid.
- Door netwerk te maken van formeel, informeel netwerk en de client
- Motiverende gespreksvoering/empathie
- Een verbindend persoon nodig tussen burgerinitiatieven, informele netwerken en formele zorgverleners.

Wat ga je zelf doen(of anders doen) om je doel te bereiken?

- Hulpvraag verhelderen en wat kan iemand zelf doen/organiseren?
- Schijf van 5 inzetten mbt (zorgtechnologie)hulpmiddelen
- Zorgdifferentiatie: meer waar nodig en minder waar kan (voor PT maar ook per zorgsector).
- Meer investeren op collectieve inzet t.o.v. individuele hulp
- Met collega's in gesprek (hoe samen te werken en te veranderen) Bottom-up veranderen in plaats van top down.
- Veel kopjes koffie drinken